

Advies

Beleidsnota WVGA 2019-2024

Brussel, 2 december 2019

Vooraf

Op 8 november 2019 publiceerde de Vlaamse Regering de beleidsnota's 2019-2024. In uitvoering van zijn decretale opdrachten brengt de SERV advies uit over de meest relevante beleidsnota's die behoren tot het werkveld van de SERV. Met die adviezen wil de SERV vooral een voorzet geven voor de verdere concretisering van de ambities van de Vlaamse Regering en aangeven bij welke prioritaire dossiers de SERV intens betrokken wenst te worden of zelf het voortouw wil nemen. Voor een aantal thema's verwijst de SERV naar eerdere adviezen en akkoorden.

Een algemene vaststelling is dat de meeste beleidsnota's niet volledig voldoen aan de inhoudelijke en vormelijke bepalingen van de Vlaams Codex Overheidsfinanciën en de Omzendbrief Beleids- en regelgevingsprocessen. De SERV gaat ervan uit dat er bij de toelichting van de aangepaste begroting 2020 (april 2020) en de eerstvolgende Beleids- en Begrotingstoelichtingen (oktober 2020) voldoende tijd is om deze bepalingen wel integraal en consistent toe te passen. Ze zijn immers belangrijk voor de transparantie van de begroting en het regeringsbeleid.

Advies op eigen initiatief: Beleidsnota beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding 2019-2024

Decretale opdracht: SERV-decreet 7 mei 2004 art. 11 (overlegfunctie)

Goedkeuring raad: Kies datum

Contactpersoon: Kristel Bogaerts - kbogaerts@serv.be

De heer Wouter BEKE
Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Ellipsgebouw
Koning Albert II laan 35
1030 Schaarbeek, België

contactpersoon
Kristel Bogaerts
kbogaerts@serv.be

ons kenmerk
SERV_VSB_20191202_beleidsnota_WVGA_BR

Brussel
2 december 2019

Beleidsnota beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding 2019-2024

Mijnheer de minister

De SERV schuift volgende prioritaire dossiers uit de beleidsnota naar voor waarvoor de Raad graag zijn expertise inzet en meewerkt aan een verdere concretisering:

- De versterking van de kinderopvang en de verfijning van het Groeipakket maken beide deel uit van het 'Iedereen Aan Boord'-akkoord van de Vlaamse sociale partners. De SERV zal hier op inzetten met eigen initiatieven.
- Het beleidsdomein WVGA wil radicaal digitaal gaan. De SERV formuleerde daar inzichten in recente adviezen over digitalisering en e-inclusie.
- De vermaatschappelijking van de zorg kan enkel slagen met een coherent beleid op verschillende fronten. De SERV werkt graag versterkend en opbouwend mee aan aspecten en randvoorwaarden die van vermaatschappelijking van de zorg een succes helpen maken.
- De activering van de potentiële arbeidsreserve én het sociaal ondernemerschap zullen voor het oplossen van de krptes in zorg en welzijn belangrijk speerpunten worden. De SERV wil hierover pro-actief adviseren en samenwerken met de minister.
- De SERV neemt de transversale doelstelling van armoedebestrijding als centraal thema mee in zijn werk.

De SERV geeft voor deze prioritaire dossiers in dit advies alvast een voorzet voor de verdere uitwerking van de ambities van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, op basis van recente SERV-adviezen.

Wij zijn steeds bereid tot nadere toelichting en bespreking. De SERV kijkt uit naar een nauwe en vruchtbare samenwerking.

Hoogachtend

Pieter Kerremans
administrateur-generaal

Caroline Copers
voorzitter

Kopie: Minister-President Jan Jambon, Minister Hilde Crevits, Minister Bart Somers, Minister Ben Weyts

Inhoud

Inhoud	5
Krachtlijnen	6
Advies	7
1 Inleiding.....	7
2 Armoedebestrijding transversaal aanpakken.....	7
3 Versterking kinderopvang.....	9
4 Groeipakket verfijnen	10
5 E-inclusief innoveren en digitaliseren.....	13
6 Coherentie in vermaatschappelijking van de zorg	14
7 Werken en ondernemen in zorg en welzijn	18

Krachtlijnen

De SERV geeft in dit advies een voorzet voor de verdere concretisering van de ambities van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding. De SERV schuift zes prioritaire dossiers uit de beleidsnota naar voor waarvoor de Raad graag zijn expertise inzet en meewerkt aan een verdere concretisering:

■ Armoedebestrijding transversaal aanpakken

De beleidsnota neemt weinig concrete initiatieven en verbindingen met andere beleidsdomeinen op en legt geen streefdoelen of ijkpunten voor het beleid vast. De SERV hoopt dat de Vlaamse Minister bevoegd voor armoedebestrijding (pro)actief een voortrekkersrol in opneemt.

De SERV neemt de transversale doelstelling van armoedebestrijding mee in zijn werk. Sociaal overleg kan helpen bij het vinden van evenwichtige en duurzame oplossingen voor het bestrijden van armoede.

■ Versterking kinderopvang

De SERV werkt zelf in de komende tijd aan de verdere concretisering van het 'Iedereen aan Boord'-akkoord met voorstellen die de kinderopvang beter behoeftedekkend en betaalbaar moeten maken met het oog op wegwerken van drempels om aan het werk te gaan of te blijven.

■ Groeipakket verfijnen

In 'Iedereen aan boord' neemt de SERV zich voor om te onderzoeken of en onder welke modaliteiten de ervaren extra drempels om aan de slag te gaan voor alleenstaande ouders en gezinnen met een laag inkomen binnen het Groeipakket kunnen worden weggewerkt. De SERV gaat hierover graag met de minister en de betrokken diensten in dialoog.

■ E-inclusief innoveren en digitaliseren

Het beleidsdomein WVGA wil radicaal digitaal gaan. De SERV riep in zijn advies over e-inclusie de Vlaamse overheid alvast op om expliciet werk te maken van een e-inclusief digitaliseringsbeleid, gebaseerd op een brede visie op e-inclusie om nieuwe mechanismen van sociale uitsluiting of versterking van bestaande sociale ongelijkheden te vermijden.

■ Coherentie in vermaatschappelijking van de zorg

De SERV zal in de komende tijd binnen zijn werking versterkt en opbouwend werken rond diverse aspecten en randvoorwaarden die van vermaatschappelijking van de zorg een succes helpen maken.

De SERV onderschreef in eerdere adviezen de doelstelling om het lokaal sociaal beleid te versterken en efficiënter te maken. Om dit voornemen te laten slagen moet dit beleid inhoudelijk goed ingevuld en ondersteund worden en moet de coherentie binnen het Vlaams beleid worden verzekerd.

■ Werken en ondernemen in zorg en welzijn

De activering van de potentiële arbeidsreserve én het sociaal ondernemerschap zullen voor het oplossen van de krapttes in zorg en welzijn belangrijk speerpunten worden. De SERV wil hierover pro-actief adviseren en samenwerken met de minister.

Advies

1 Inleiding

Op 8 november 2019 publiceerde de Vlaamse Regering de beleidsnota's 2019-2024. In uitvoering van zijn decretale opdrachten brengt de SERV advies uit over de meest relevante beleidsnota's die behoren tot het werkveld van de SERV. Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding is voor de SERV een sociaal-economisch relevant beleidsdomein.

Met dit advies wil de SERV vooral een voorzet geven voor de verdere concretisering van de ambities van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding en aangeven bij welke prioritaire dossiers de SERV intens betrokken wenst te worden of zelf het voortouw wil nemen. Voor een aantal thema's verwijst de SERV naar eerdere adviezen en akkoorden.

In dit advies reageert de SERV op de hoofdlijnen van de beleidsnota.

2 Armoedebestrijding transversaal aanpakken

De Beleidsnota beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding 2019-2024 schuift armoedebestrijding naar voor als transversale, horizontale en strategische doelstelling. De SERV hoopt dat de Vlaamse Minister bevoegd voor armoedebestrijding hier (pro)actief een voortrekkersrol in opneemt.

De SERV stelt vast dat de beleidsnota nog maar een beperkt aantal concrete initiatieven bevat om armoede krachtig aan te pakken en dat er nog weinig verbindingen worden gelegd met andere beleidsdomeinen (bv. onderwijs en detectie kinderarmoede, moeilijke huisvestingsituaties). Het is niet duidelijk welke concrete engagementen de verschillende leden Vlaamse Regering zullen nemen en wat concrete impact ervan zal zijn op de levenskost van mensen in armoede. Er worden ook geen concrete streefdoelen of ijkpunten voor het beleid naar voor geschoven en het wordt ook niet duidelijk waartoe een nieuwe armoede-indicator moet leiden.

De SERV denkt graag mee na over initiatieven die kunnen bijdragen aan het armoedebestrijdingsbeleid en wil de genomen initiatieven die binnen zijn actiedomein vallen mee ondersteunen. Armoede is immers vanuit een sociaal-economische en Vlaamse focus voor de SERV een zeer relevant thema vanuit meerdere oogpunten¹.

Armoede staat, in de academische definitie, voor “een netwerk van sociale uitsluitingen dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Het verhindert mensen in armoede om een leven te leiden dat voldoet aan de menselijke waardigheid. Deze kloof die in de samenleving wordt geproduceerd, kunnen ze niet op eigen kracht overbruggen.”²

¹ [Advies burgerschap en armoede](#) van 14 mei 2018

²

<https://www.uantwerpen.be/images/uantwerpen/container2456/files/Projecten/Jaarboek/Tijd%20voor%20sociaal%20beleid%20met%20kaft.pdf>

Deze definitie impliceert dat armoede multi-aspectueel is, dat het mensen hindert om een 'menswaardig' bestaan te leiden en dat een maatschappelijk schuldmodel wordt gehanteerd. Dit impliceert onder andere dat de armoedekloof niet op eigen kracht overbrugd kan worden en dat de samenleving en het beleid een belangrijke rol hebben in het opvangen, bestrijden en voorkomen van armoede.

Het multi-aspectuele karakter van armoede vraagt om een transversaal beleid dat op meerdere fronten inzet op het vermijden en het oplossen van armoede en gezinnen. Naast een generiek beleid met aandacht voor armoede en armoedepreventie, is er ook nood aan specifieke doelgroepgerichte maatregelen, een breed flankerend beleid dat ervoor zorgt dat iedereen kan deelnemen aan de samenleving en menswaardig kan leven.

Op het individuele niveau (bv. opleiding, gezondheid, individuele huisvestingssituatie) en op niveau van de samenleving (bv. beschikbare en betaalbare kinderopvang) en de overheid (bv. regelgeving, administratieve procedures, afgeleide rechten) bevinden zich heel wat drempels die een volwaardige deelname aan de samenleving verhinderen of afremmen, bv. voor het volgen van een opleiding, om werk te vinden, aan te vatten of aan te houden of ondernemerszin te ontwikkelen. De SERV stelt ook vast dat heel wat (ex-)werknemers en (ex-)zelfstandigen met armoede geconfronteerd worden.

De Vlaamse Regering heeft binnen haar bevoegdheden heel wat hefboomen om armoede aan te pakken, binnen het specifieke armoedebeleid maar ook binnen de algemene beleidsvoering. Sociaal overleg kan helpen bij het vinden van evenwichtige en duurzame oplossingen voor het bestrijden van armoede. De sociale partners kunnen vanuit verschillende oogpunten en een integrale visie rekening houden met de verschillende noden en belangen van de betrokkenen (armen zelf – middenveld – overheid), in het bijzonder voor de domeinen waar ze bijzondere expertise hebben. Bovendien zijn de sociale partners op verschillende beleidsniveaus en beleidsdomeinen betrokken bij dit horizontaal maar toch ook sterk versnipperde beleidsthema.

Zo zijn bijvoorbeeld activering en het inzetten van een doelgroepkorting belangrijke instrumenten voor het armoedebestrijdingsbeleid. Zoals aangegeven in de brief van 16 oktober 2019 gericht aan de Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale economie en Landbouw en in het advies over Programmadecreet voor de begrotingsopmaak 2020, betreurt de SERV dat deze middelen niet langer worden ingezet om doelgroepen aan het werk te krijgen en te houden. De middelen worden immers niet geheroriënteerd naar de individuele korting op maat of een korting voor andere doelgroepen die we wensen te activeren naar werk (bv. inactieven), maar quasi volledig recurrent bespaard. Dit betekent de facto een aanzienlijke loonkostenverhoging voor werkgevers en het verdwijnen van een incentief voor de aanwerving van kwetsbare doelgroepen. Bovendien is deze beslissing genomen op een ogenblik dat het lopend evaluatieonderzoek nog niet is gefinaliseerd en er dus nog geen volledig zicht is op de effectiviteit van alle maatregelen.

De SERV verwijst naar volgende relevante adviezen:

- [Advies burgerschap en armoede](#) van 14 mei 2018
- [Visienota digitalisering en robotisering](#) van 19 januari 2018
- [Aanbevelingen en acties transitie naar een digitale samenleving](#) van 4 juli 2018
- [Advies e-inclusie](#) van 13 mei 2019
- [Advies programmadecreet BO 2020](#) van 4 november 2019

3 Versterking kinderopvang

Met drie grote maatschappelijke functies (economisch, pedagogisch en sociaal) verwijst de beleidsnota naar kinderopvang als een belangrijke beleidspijler. Capaciteit, toegankelijkheid, flexibiliteit, kwaliteit en betaalbaarheid worden daarbij centraal gesteld.

Ondanks de keuze van de minister voor een transversale aanpak van armoede en de bijzondere focus op kinderarmoede, zijn er in de beleidsnota nu vooral expliciete keuzes opgenomen rond de economische functie van de kinderopvang. De pedagogische en sociale functie komen in de concrete voorstellen minder expliciet aan bod.

De SERV vindt het belangrijk dat de economische, pedagogische en sociale functie van de kinderopvang samen nagestreefd worden. In 'Iedereen aan boord', het akkoord van de Vlaamse sociale partners met een twintigtal hervormingsvoorstellen om de krapte en de competentiemismatches op de arbeidsmarkt aan te pakken, verwijst ook de SERV naar het belang van kinderopvang. "Het gebrek aan betaalbare kinderopvang mag in de toekomst geen drempel meer zijn om aan het werk te gaan. Daarom moet er een behoeftedekkend, betaalbaar, voldoende flexibel en kwaliteitsvol aanbod aan kinderopvang voor baby's en peuters en aan buitenschoolse opvang voor schoolkinderen worden gerealiseerd via een verdere uitbouw van de inkomensgerelateerde kinderopvang met aandacht voor werkbaar werk van de begeleiders."

Het is een sterke keuze om pedagogische, sociale en economische doelstellingen met elkaar te verenigen voor alle kinderen. Het Kaderdecreet over de organisatie van de buitenschoolse kinderopvang en afstemming buitenschoolse activiteiten definieerde de doelgroep alvast breed en inclusief, met de verwijzing naar kwetsbare groepen. De SERV was hierover alvast tevreden³.

Tegelijk bracht de SERV een aantal punten aan waar via de uitvoeringsbesluiten verdere fijnstelling nodig is. Dat is zo bijvoorbeeld rond de afbakening van de 'opvang' en 'vrijtijdsinitiatieven', de deelname aan en de rol in het lokaal samenwerkingsverband en de financiering of subsidiëring van de lokale actoren.

De SERV vroeg om op het vlak van kwaliteit verder te gaan dan enkel een kwaliteitslabel voor de kleuteropvang en binnen een regelluwe context minimale en gedifferentieerde kwaliteitsdoelstellingen op te nemen. De kwaliteitsdoelstellingen in het referentiekader worden dan best gedifferentieerd naar de beoogde doelgroep en de functie (nest- versus webfunctie) die het opvang- of vrijtijdsinitiatief vervult.

Voor de uitwerking van de regiefunctie kan verdere inspiratie gehaald worden uit het Decreet Lokaal Sociaal Beleid, waarin belangrijke principes als transparante communicatie, systematisch overleg en democratische inspraak en controle naar voor worden geschoven. De SERV vraagt om een sterk lokaal overlegmodel neer te zetten om op het terrein goed maatwerk neer te zetten. Het moet een overlegmodel zijn met echte inspraak en dialoog en gelijkwaardige gesprekpartners in het lokaal samenwerkingsverband. Om de regierol verder te ondersteunen zijn er ook beroepsprocedures nodig om beslissingen die ingaan tegen de ontwikkelde

---

³ [Advies decreet organisatie buitenschoolse kinderopvang en afstemming met buitenschoolse activiteiten](#) van 1 april 2019

beleidsdoelstellingen aan te kaarten. De SERV vraagt ook om in te zetten op monitoring en evaluatie op lokaal niveau om het lokaal beleid te onderbouwen en als nodig bij te sturen.

De SERV meent dat het belangrijk is om de lokale besturen en de lokale samenwerkingsverbanden op velerlei vlakken te inspireren en te ondersteunen. De raad denkt daar onder andere aan het verder promoten van het concept van de Brede School, het behouden van tewerkstellingskansen voor kortgeschoolden, het verbreden van jobs via samenwerking tussen sectoren en actoren, het inzetten op diversiteit en een sterk lokaal overlegmodel o.a. via participatieve trajecten.

Rekening houdend met de timing stuurt de SERV er op aan werk te maken van de verdere uitrol en uitvoering van dit decreet om zo duidelijkheid te scheppen aan de lokale besturen en de aanbieders van opvang en andere buitenschoolse activiteiten. Daarbij hoort ook duidelijkheid over het nodige en aangekondigde groeipad en de verdeling van de middelen.

De SERV werkt zelf in de komende tijd aan de verdere concretisering van het 'Iedereen aan Boord'-akkoord met voorstellen die de kinderopvang beter behoeftedekkend en betaalbaar moeten maken met het oog op wegwerken van drempels om aan het werk te gaan of te blijven.

De SERV verwijst naar volgende relevante adviezen:

- [Akkoord Iedereen aan boord](#) van juni 2019
- [Advies decreet organisatie buitenschoolse kinderopvang en afstemming met buitenschoolse activiteiten](#) van 1 april 2019
- [Advies lokaal sociaal beleid](#) van 10 april 2017

4 Groeipakket verfijnen

Met het Groeipakket introduceerde de Vlaamse Regering een vernieuwd beleid van cashtoelagen aan gezinnen met kinderen. De beleidsnota verwijst voor deze legislatuur naar het borgen, monitoren en evalueren van het Groeipakket en kondigt in één beweging ook innovaties aan rond efficiënt digitaal dossier- en klantbeheer en automatische toekenning van rechten. Ook wijzigingen aan het uitbetalingslandschap kondigen zich al aan.

De SERV adviseerde in het verleden meermaals over het ontwerp en de uitrol van het Groeipakket over een aantal punten om het huidige ontwerp te verbeteren.

Zo stelde de SERV dat de Vlaamse regering van de automatische toekenning van rechten een speerpunt moet maken. De uitrol van de toelagen in het kader van het gezinsbeleid heeft alle belang bij een afstemming van begrippen en operationalisering om automatische rechtentoekenning maximaal mogelijk te maken, maar heeft ook nood aan een meer dwingende garanties. Dit gaat ook samen met een streven naar het gebruik van actuelere inkomens. Het kan bovendien bijdragen tot een automatisering van de knipperlichtprocedure. In het kader van de automatische rechtentoekenning moeten ook procedures uitgewerkt worden om de toekenning van zorgtoelagen te versnellen, administratieve drempels te vermijden en wachtlijsten weg te werken.

De SERV pleitte ook voor een meer verfijnde gezins- en inkomensselectiviteit voor de toekenning van de sociale toeslagen. De verfijning van de gezins- en inkomensselectiviteit is volgens de raad nodig om de selectieve toelagen doeltreffend en doelmatig toe te kennen, maar ook om andere perverse effecten zoals het risico op inkomensvallen te vermijden. Om vals

positieve toekenningen en vals negatieve weigeringen te vermijden moeten op verschillende fronten inspanningen geleverd worden om de werkelijke gezins- en inkomenssituatie van de gezinnen te capteren: een breed inkomensbegrip, actuele gegevens en een automatische knipperlichtprocedure. Het gekozen inkomensconcept mag zeker geen eindpunt zijn als die keuze louter bepaald wordt door de huidige technische of operationele beperkingen. Op langere termijn moet de praktische uitwerking van het inkomensconcept verfijnd kunnen worden om beter aan te sluiten op de feitelijke sociale en financiële situatie van de gezinnen. De SERV vindt het ook een interessante piste om de schoolgaande kleuters die zich in een kwetsbare positie bevinden bijkomend te ondersteunen door de toekenningsvoorwaarden en het bedrag van de kleutertoeslag te differentiëren met een basisbedrag voor alle kleuters en een bijkomend bedrag voor de kleuters met een schooltoelage.

In 'ledereen aan boord' neemt de SERV zich voor om te onderzoeken 'of en onder welke modaliteiten binnen het huidige Groeipakket sterker inzetten op bijkomende sociale toeslagen voor werkende alleenstaande ouders en gezinnen met een lager inkomen (uit arbeid) een antwoord zou kunnen zijn op de ervaren extra drempels om aan de slag te gaan voor alleenstaande ouders en gezinnen met een laag inkomen'. Dit thema zal deel uitmaken van het SERV-werkprogramma voor 2020. De SERV gaat hierover graag met de minister en de betrokken diensten in dialoog. De aandacht voor alleenstaande ouders sluit ook aan bij het voornemen van de Vlaamse Regering en de minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding om in diverse relevante beleidsdomeinen te onderzoeken of nieuwe of bestaande beleidsmaatregelen niet onterecht nadelig uitvallen voor alleenstaanden.

De SERV beaamt het belang van een goed werkend uitbetalingsapparaat. Toch wil de raad ervoor pleiten de uitbetalingsactoren, publiek en privaat, voldoende tijd en middelen te geven om hun nieuwe organisatie en taken te ontplooiën en hun inspanningen op dat punt te waarderen. Er direct van uitgaan dat er op korte termijn efficiëntiewinsten geboekt kunnen worden bij de verschillende uitbetalingsactoren waardoor er bespaard kan worden op werkmiddelen van de private actoren is in een eerste fase zeker voorbarig. Een monitoring van de taakbelasting moet hier uitsluitsel over brengen. Die monitoring maakt deel uit van de latere evaluatie van de uitbetalingsactoren maar is ook een middel om verbetering en innovatie te stimuleren.

Alvorens aanpassingen aan het bestaande uitbetalingsapparaat aan te kondigen of uit te voeren, is het voor de SERV belangrijk een grondige monitoring en evaluatie uit te voeren. De SERV verwijst hiervoor naar de bepalingen in artikel 26§2 van het decreet van 17 juli 2019 over de oprichting van de EVA voor de uitbetaling van de toelagen van het groeipakket en de vergunningsnormen voor de private uitbetalers⁴. Daar wordt een evaluatie aangekondigd na vier jaar werking. Op basis van de resultaten van die evaluatie "kan de Vlaamse Regering beslissen om de uitbetaling van toelagen in het kader van het gezinsbeleid exclusief door het agentschap te laten uitvoeren". Een voorafname op de gevolgen van de evaluatie is alleszins niet wenselijk.

---

⁴ 7 juli 2017 - Decreet tot oprichting van een publiekrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap Vlaams Agentschap voor de Uitbetaling van Toelagen in het kader van het Gezinsbeleid, tot vaststelling van vergunningsnormen voor private uitbetalingsactoren en tot wijziging van het decreet van 30 april 2004 betreffende de oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Kind en Gezin (B.S. 08.08.2017)

Voor beide types uitbetalingsactoren, privaat en publiek, moet eenzelfde evaluatie gevoerd worden, op basis van objectieve en vergelijkbare criteria die meerdere evaluatiedomeinen omvatten (bv. stiptheid uitbetaling, correctheid, toegankelijkheid van de dienst, kostenefficiëntie, ...). Die criteria moeten bij de aanvang van de evaluatieperiode vastgelegd worden en moeten in overeenstemming zijn met de vergunningsvoorwaarden. Deze evaluaties worden best zo snel als mogelijk na de start van de opdracht opgestart (monitoring) en doorheen de jaren verdergezet met periodieke kwaliteitsaudits.

De SERV meent dat de concurrentie tussen of het naast elkaar bestaan van verschillende (types) uitbetalingsactoren een positief effect kan hebben op de geleverde dienstverlening, kostenefficiëntie en innovatie. Het geeft gezinnen ook de mogelijkheid om te kiezen voor een dienstverlener die het meest aansluit bij hun noden of wensen, of een manier om een correcte dienstverlening af te dwingen.

Ook de impact van organisatie en uitbetaling van de toelagen voor de take-up van rechten en begeleiding de kwetsbare gezinnen is een element van evaluatie. Het risico op non-take-up moet zo klein mogelijk gehouden worden. Een (verdere) transitie van het uitbetalingslandschap wordt best afgetoetst aan de impact op de meest kwetsbaren, de gezinnen en kinderen in armoede.

De SERV ziet het monitoringcomité voor het Groeipakket als een noodzakelijk initiatief voor de opvolging ervan. De raad vraagt om jaarlijks een terugkoppeling te voorzien van het monitoringsrapport aan de SERV: macro-budgettaire, lastenmeting van de uitbetalingsactoren, de efficiëntie en effectiviteit van de verschillende onderdelen van het Groeipakket en de impact van het Groeipakket op de ondersteuning van gezinnen en het voorkomen of tegengaan van kinderarmoede.

In het licht van effectiviteit van de verschillende onderdelen van het Groeipakket en de focus op kinderarmoedebestrijding betreurde de SERV recent het loslaten van de indexering van bepaalde toeslagen tot 2025⁵. De SERV vroeg daarbij om monitoring en evaluatie van de effecten van de aanpassingen aan de indexering van alle toelagen in het Groeipakket op de koopkracht van de gezinnen en op de uitgaven in het kader van het Groeipakket. Deze aanpassingen breken alleszins ook in op de eerder gegeven rechtszekerheid voor gezinnen die reeds een kinderbijslag ontvingen in het oude systeem en verhogen ook nogmaals de complexiteit van de overgangsregeling.

De SERV verwijst naar volgende relevante adviezen:

- [Advies decreet toelagen gezinsbeleid](#) van 10 juli 2017
- [Advies oprichting EVA gezinsbeleid](#) van 30 januari 2017
- [Akkoord Iedereen aan boord](#) van juni 2019
- [Advies programmadecreet BO 2020](#) van 4 november 2019

---

⁵ [Advies programmadecreet BO 2020](#) van 4 november 2019

5 E-inclusief innoveren en digitaliseren

De beleidsnota schuift digitalisering naar voor als een operationele doelstelling. Binnen het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding wordt een radicale keuze gemaakt voor digitalisering om verder te innoveren.

De digitale transformatie beïnvloedt alle aspecten van het maatschappelijk leven. Het is een brede transformatie die ingrijpend is qua omvang, snelheid en complexiteit. De digitalisering leidt in de eerste plaats tot nieuwe kansen voor groei, jobs, efficiëntie, welvaart en welzijn en draagt bij aan innovatie en de oplossing van diverse dringende maatschappelijke problemen. We mogen echter ook niet blind zijn voor de talrijke uitdagingen voor het onderwijs, de arbeidsmarkt, het economisch beleid, de privacy en veiligheid, de sociale rechtvaardigheid en inclusie, de regulering en het functioneren van overheden enz.

In het advies over de bestuurlijke beleidsnota's van 26 november 2019⁶ wijst de SERV op een aantal algemene en bestuurlijke principes voor het organiseren van een digitale, data- en informatiegedreven overheid. Die principes zijn ook belangrijk voor de ambities binnen het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en armoedebestrijding.

De SERV riep in zijn advies over e-inclusie⁷ de Vlaamse overheid ook op om expliciet werk te maken van een e-inclusief digitaliseringsbeleid, gebaseerd op een brede visie op e-inclusie. Dat is nodig om nieuwe mechanismen van sociale uitsluiting of versterking van bestaande sociale ongelijkheden te vermijden. Dit vraagt om bijzondere en volgehouden aandacht in het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding.

Een e-inclusieve digitalisering moet vertrekken van een brede visie op e-inclusie met aandacht voor:

- het waarborgen van de toegang tot technologie en informatie;
- het opbouwen van 'knoppenkennis' en datageletterdheid;
- een dienstverleningsmengeling van volwaardige digitale en niet-digitale alternatieven.

Deze visie moet gestoeld zijn op wetenschappelijke inzichten en krijgt vorm vanuit een participatief traject dat van bij de start alle belanghebbenden betreft. Deze visie moet de basis vormen van een reeks concrete beleidsinitiatieven die de voortrekkersrol die de Vlaamse overheid op dit terrein moet spelen, uitdragen.

De SERV vraagt dat de Vlaamse overheid een sturende en coördinerende rol opneemt om een coherente uitvoering van de visie op e-inclusieve digitalisering te garanderen. Voor een doorgedreven samenwerking en afstemming tussen beleidsniveaus en over beleidsdomeinen heen moet een overkoepelend e-inclusiebeleid onder andere gelinkt worden aan Vlaanderen Radicaal Digitaal, het bestuursdecreet en het diversiteitsbeleid. Een team beleidsambtenaren moet zich kunnen specialiseren en dit beleid kunnen uitwerken binnen de Vlaamse overheid. In een samenwerkingsgerichte cultuur moet dit beleid binnen de Vlaamse overheid, binnen de verschillende entiteiten en naar de lokale besturen toe, uitgerold en begeleid worden.

⁶ [Advies over de bestuurlijke beleidsnota's](#) van 26 november 2019

⁷ [Advies e-inclusie](#) van 13 mei 2019

Ten tweede vraagt de SERV dat alle publieke dienstverlening e-inclusief aangeboden wordt. Van bij de start van de digitalisering van dienstverlening moet er e-inclusief gewerkt en gedacht worden. Dat betekent dat potentiële gebruikers betrokken worden en dat er samengewerkt wordt met intermediaire organisaties. Het is belangrijk dat de digitale dienstverlening van de overheid herkenbaar en betrouwbaar is.

De online en digitale publieke dienstverlening moet verder worden uitgebouwd. Dat is nodig om de toegankelijkheid, kwaliteit en efficiëntie ervan te verbeteren. Het moet leiden tot vlotter toegankelijke diensten (7 op 7, 24 op 24, ook beschikbaar op mobiele toepassingen), gepersonaliseerde dienstverlening op maat (met ook een automatische toekenning van rechten), tijdswinst door kortere administratieve procedures (omdat bepaalde handelingen/controles automatisch kunnen verlopen of doordat digitaal gegevensverkeer automatisch gegevens binnenbrengt), vereenvoudiging van procedures en informatiestromen (bv. via unieke loketten, toepassing only-once principe ...), efficiëntere handhaving en lagere handhavinglasten (bv. door risicogebaseerde controles aan de hand van big data), enz. De ambitie moet echter verder gaan dan een digitaal portaal, het digitaliseren van bestaande processen of digitale toepassingen mogelijk maken in administratieve procedures (digitaalvriendelijke regelgeving).

Een single-sign-on platform als 'Mijn Burgerprofiel' heeft het potentieel uit te groeien tot een slim platform om de dienstverlening naar de burgers toe te verbeteren en om verder digitaal te 'ontzorgen'. Een dergelijk platform moet, in combinatie met gegevensdeling en pro-actieve attendering of toekenning van rechten, deel uitmaken van een slimme mix van kanalen, gebaseerd op het 'click-call-face-home'-principe om te garanderen dat alle burgers toegang hebben tot de nodige dienstverlening. Een e-inclusief medewerkers- en organisatiebeleid vervolledigt een e-inclusieve digitale dienstverlening.

Ten derde vraagt de SERV dat de Vlaamse overheid de e-inclusieve digitalisering ook uitdraagt naar de ruimere samenleving. Het blijft een belangrijke taak van de overheid om via het onderwijs maar ook via publieke computerruimten, begeleide e-loketten, laagdrempelige of kleinschalige initiatieven op maat te werken aan digitale (basis)vaardigheden en mediawijsheid. Ook initiatieven om digitale toegang te verzekeren voor iedereen moeten in het kader van e-inclusieve digitalisering verder onderzocht worden. Via netwerken en partnerschappen met social profit en non-profit en met privé sector kan e-inclusieve digitalisering ook op andere terreinen verder ingang vinden.

De SERV verwijst naar volgende relevante adviezen:

- ▀ [Visienota digitalisering en robotisering](#) van 19 januari 2018
- ▀ [Aanbevelingen en acties transitie naar een digitale samenleving](#) van 4 juli 2018
- ▀ [Advies e-inclusie](#) van 13 mei 2019
- ▀ [Advies over de bestuurlijke beleidsnota's](#) van 26 november 2019

6 Coherentie in vermaatschappelijking van de zorg

De organisatie van het Vlaamse zorg- en welzijnsbeleid ankert zich op het principe van vermaatschappelijking van de zorg. Deze paradigmashift wordt in legislatuur 2019-2024 verder doorgezet met een combinatie van zelfzorg, professionele zorg en informele zorg. De mate

waarin deze drie componenten in een individuele situatie aanwezig zijn, is afhankelijk van de zelfredzaamheid van de persoon met een (zorg)behoefte en diens sociale netwerk. Vermaatschappelijking van de lokale sociale hulp- en dienstverlening vraagt een paradigmashift waarbij de hulp- en dienstverlening van verschillende beleidsdomeinen op een integrale wijze aanwezig is. Integrale zorg impliceert een gedeelde zorg. Om de paradigmashift te bewerkstelligen, wil de minister de informele en vrijwillige zorg verder stimuleren, als een complementair aanbod op de zorg door professionals.

Concreet zal men onder meer ook nieuwe sectoren als thuiszorg, revalidatie en geestelijke gezondheidszorg inkantelen in de Vlaamse Sociale Bescherming en de persoonsvolgende financiering verder uitbreiden. Voor de SERV biedt een grondige evaluatie van de huidige persoonsvolgende financiering in de gehandicaptensector voor dat laatste een belangrijke input en startpunt. De SERV wordt graag betrokken bij de verdere uitwerking vanuit het oogpunt van de verschillende groepen zorgvragers en hun mantelzorgers, en de werkbaarheid voor de zorgaanbieders.

Het is ook een positieve keuze om zorg en dienstverlening dicht bij de mensen te organiseren, de gebruiker aan het stuur te zetten van de eigen zorg en ondersteuning en de steden en gemeenten een sterke regiefunctie te geven. De beleidsnota herbevestigt deze richting.

De SERV onderschreef in eerdere adviezen alvast de doelstelling om het lokaal sociaal beleid te versterken en efficiënter te maken. Om dit voornemen te laten slagen moet dit beleid inhoudelijk goed ingevuld en ondersteund worden en moet de coherentie binnen het Vlaams beleid worden verzekerd.

Lokaal sociaal beleid moet breed en autonoom kunnen worden ingevuld. Het moet oog hebben voor het welzijn van alle burgers, inzonderheid van de zwakkeren van de samenleving. Het gaat over het recht op een menswaardig bestaan, het volwaardig participeren van mensen aan de diverse domeinen van het maatschappelijk leven: o.a. arbeid, vorming, onderwijs, sociaal-cultureel leven, huisvesting, gezondheid,...

Het heeft tevens te maken met leefbare en veilige steden, gemeenten en buurten. Sociaal beleid is dus niet op te sluiten in één beleidsdomein maar heeft raakvlakken met andere beleidsdomeinen en vergt dus een horizontale aanpak, ook op lokaal niveau. Het lokaal niveau is bovendien meest aangewezen beleidsniveau om sociaal beleid en armoedebestrijding te organiseren omdat het de lokale noden en de effectiviteit van de genomen maatregelen het best kan inschatten.

In zijn advies over de bestuurlijke beleidsnota's⁸ geeft de SERV aandachtspunten mee met betrekking tot regiovorming en de stadsregionale dimensie. Dit is zeker ook niet onbelangrijk in het kader van lokaal sociaal beleid en de vorming en werking van eerstelijnszones.

De SERV vraagt daar om werk te maken van een gedragen visie op regiovorming en werkt zelf aan een informatienota over regiovorming als startpunt voor verder overleg en een advies. De SERV erkent het belang van de zoektocht naar meer bestuurskracht en het tegengaan van de bestuurlijke 'verrommeling'.

---

⁸ [Advies over de bestuurlijke beleidsnota's](#) van 26 november 2019

De sociale partners zijn op zich voorstander van deze regionale dynamiek. Ze vragen zich wel af hoe de principes uit de bestuurlijke beleidsnota's om enerzijds te vertrekken van de bottom-up initiatieven en anderzijds te komen tot vaste regioafbakeningen, in de praktijk verzoend zullen worden. In ieder geval is een duidelijke visie op de coherentie en efficiëntie van de regionale schaal nodig. Voor sommige samenwerkingsinitiatieven is een opgelegde regio wellicht niet nodig, terwijl voor andere taken het wel belangrijk is dat er een gebiedsdekkende regiovorming is die zoveel mogelijk is afgestemd met andere intermediaire structuren en waarbinnen de Vlaamse overheid eventueel de regie in handen houdt. Daarnaast is een belangrijke vraag voor de SERV de vraag naar het democratische gehalte en de transparantie van besluitvorming. Hoe sterker de regio's worden, hoe belangrijker deze vragen zullen worden. Ook rijst de vraag naar hoe de betrokkenheid van stakeholders waaronder de sociale partners op het regioniveau georganiseerd zal worden.

Er zijn voor de SERV evenwel ook nog andere bestuurlijke aspecten verbonden aan een versterkt lokaal sociaal beleid op het terrein. Een belangrijk bestuurlijk instrument is bijvoorbeeld een lokale sociale agenda over de beleidsdomeinen heen. Ook begrotingsmatig moet het lokaal sociaal beleid een volwaardige plaats krijgen⁹.

Het lokaal sociaal beleid moet de burger/klant/zorgvrager centraal zetten en daarom vol inzetten op een positieve en brede invulling van grondrechten, over verschillende beleidsdomeinen heen. Dat vraagt niet alleen om verbindingen tussen de beleidsdomeinen maar ook om afstemming tussen beleidsniveaus. De lokale besturen moeten tegelijk hun autonomie blijven uitspelen om lokaal de nodige beleidsaccenten te leggen op een manier die de grondrechten van de burgers helpt realiseren. Het is belangrijk dat de lokale besturen voor hun analyse van lokale behoeften, voor het stellen van lokale sociale doelstellingen en voor de concrete uitwerking van het aanbod een draagvlak zoeken én vinden bij hun burgers enerzijds en bij (lokale en bovenlokale) actoren en aanbieders anderzijds.

Een rolscheiding tussen regisseur en actor inzake lokaal sociaal beleid moet evolueren in de richting van een participatief regiemodel op basis van corporate governance-principes. Voor het participatief regiemodel kunnen we onder meer verwijzen naar het advies van de SARWGG over het decreet lokaal sociaal beleid¹⁰.

Een breed en gedragen lokaal sociaal beleid impliceert een volgehouden focus op een diverse waaier aan doelgroepen. Dat start bij de bepaling van relevante doelgroepen (breed en heterogeen) maar gaat ook verder via het realiseren van de betrokkenheid en steun van die groepen, de uitbouw van een divers en laagdrempelig aanbod én de communicatie van het aanbod naar de betrokkenen toe. Een permanente diversiteitsbril dus¹¹.

Een coherent en laagdrempelig aanbod wordt uitgebouwd in partnerschap met lokale en bovenlokale actoren. Via het concept van vermaatschappelijking van de zorg moet er gewerkt worden aan de complementariteit en wisselwerking tussen informele en formele zorg.

---

⁹ [Advies decreet lokaal bestuur](#) van 4 april 2017

¹⁰ [Advies SARWGG decreet lokaal sociaal beleid](#) van 27 april 2017

¹¹ [Advies decreet lokaal sociaal beleid](#) van 10 april 2017

De expertise die de SERV heeft opgebouwd rond lokaal sociaal beleid kan zeker een meerwaarde betekenen in de opvolging en beleidsmatige uitbouw van lokaal sociaal beleid. De SERV apprecieert een verdere nauwe betrokkenheid bij de verdere uitwerking van dit beleid.

Een belangrijk aspect van de vermaatschappelijking van de zorg is ook de inzet van mantelzorg. Mantelzorg kan voor de SERV niet los worden gezien van de realiteit op de arbeidsmarkt. De druk op de burger om op meerdere domeinen intensiever en langer te participeren (werk, vrije tijd) heeft gevolgen voor zijn beschikbaarheid op het vlak van zorg- en hulpverlening, terwijl door de vermaatschappelijking van de zorg het beroep doen op sociale netwerken en solidariteit (vrijwilligerswerk, mantelzorg,...) alleen maar aan belang zal winnen.

Daarom moet er de nodige aandacht besteedt worden aan een structureel beleid rond werkbaarheid en werkzaamheid. Mensen met een goede balans tussen werk en privé zijn minder vaak ziek, hebben minder stress, zijn loyaal ten opzichte van hun werkgever en zien het meer zitten om te werken tot aan hun pensioen. Ze hebben ook meer tijd en energie om zorgtaken op te nemen voor anderen in hun omgeving.

Uit onderzoek van de Europese Commissie¹² blijkt bovendien het belang van erkenning en beleidsmatige ondersteuning van het werk-privé evenwicht voor het welzijn van mantelzorgers. Het gaat dan bv. over uitkeringen of verstrekkingen voor zowel zorgbehoevenden als mantelzorgers (cash zorgpremie, uitgebreide verlofmogelijkheden, respijtzorg, behoud sociale rechten) die voor een beter evenwicht tussen werk en privé van de mantelzorgers zorgen. Dit zorgt er ook voor dat het welzijn van de mantelzorgers door de moeilijke combinatie tussen werk en zorgtaken minder onder druk komt te staan en kan ook het armoederisico van mantelzorgers beperken. Een focus op de concrete noden van mantelzorgers is dus zeker noodzakelijk, maar is op zich niet voldoende. De beste manier om te zorgen dat mensen voldoende tijd hebben om te investeren in zorgtaken en daarin ook zelf keuzes kunnen maken, is te verzekeren dat zij een werkbare job hebben die de combinatie met zorgtaken toelaat, in een goed evenwicht tussen de inspanningen van werkgevers en van werknemers. De mantelzorgsituatie heeft immers ook een impact op de werkcontext en op de werkgever. Bovenop het algemene belang van werkbare jobs blijft het evenwel belangrijk om een mantelzorgvriendelijk ondernemingsklimaat (bespreekbaarheid, aangepast werkrooster, zorgverlof,...) blijvend te stimuleren. De handvaten die aangereikt worden door de webpagina <http://www.mantelzorgvriendelijk-ondernemen.be/> zijn daarvoor een goede start. De SERV meent dat een actieve promotie van deze handvaten en tips noodzakelijk blijft.

De SERV zal in de komende tijd binnen zijn werking versterkt en opbouwend werken rond diverse aspecten en randvoorwaarden die van vermaatschappelijking van de zorg een succes helpen maken. De SERV startte in het najaar 2019 alvast een verdiepende lezingenreeks rond vermaatschappelijking van de zorg. De verschillende cirkels van het WHO-cirkelmodel voor mensgerichte en geïntegreerde zorg komen daarin aan bod.

De SERV verwijst naar volgende relevante adviezen:

- [Advies Lokaal sociaal Beleid](#) van 10 april 2017

---

¹² Bouget D., Spasova S. and Bart Vanhercke. European Social Policy Network (ESPN). Work-life balance measures for persons of working age with dependent relatives in Europe. A study of national policies, European Commission, June 2016

- [Advies decreet lokaal bestuur](#) van 4 april 2017
- [Advies Vlaams mantelzorgplan 2016-2020](#) van 19 september 2016
- [Advies uitvoeringsbesluit VSB](#) van 2 juli 2018
- [Advies decreet VSB](#) van 11 september 2017
- [Advies over de bestuurlijke beleidsnota's](#) van 26 november 2019

7 Werken en ondernemen in zorg en welzijn

De verdere evolutie naar vraaggestuurde zorg, nabije zorg, zorg op maat en persoonsvolgende financiering die in de beleidsnota wordt voorgesteld, kan enkel gerealiseerd worden met doorgedreven hervormingen in het zorg- en welzijnslandschap. Ook voor andere sectoren, zoals bijvoorbeeld de kinderopvang, benadrukt de SERV het belang van voldoende initiatiefnemers en werkrachten om het nodige aanbod te garanderen.

De beleidsnota schuift een aantal pistes naar voor die in de toekomst een kwalitatieve zorg- en dienstverlening in dat nieuwe kader moeten garanderen: aantrekken en behouden van voldoende personeel via het Actieplan 4.0 “Werk maken van werk in zorg en welzijn”, verlichting van de werkdruk, aanpassing en flexibilisering van de personeelsnormering, intersectoraal werken en ontschotting, flexibeler werkcontext, regelluw kader, doelregelgeving en sociaal ondernemerschap. Ook een nieuw kwaliteitsdecreet en een meer doelgerichte zorginspectie moeten hier aan bijdragen.

De SERV erkent het belang van een toegankelijke en kwaliteitsvolle zorg en dienstverlening voluit. De Raad wil op een constructieve manier meewerken aan de actualisering van het Kwaliteitsdecreet.

De SERV vindt het positief dat de Vlaams regering de krapte in de zorg- en welzijnssectoren wil aanpakken via een meersporenaanpak waarbij er zowel op instroom (al dan niet uit het initiële onderwijs), doorstroom, arbeidsorganisatie/werkbaar werk als op retentie wordt gewerkt. Om de (structurele) krapte in de sectoren zorg en welzijn aan te pakken moet er binnen het Vlaamse speelveld over de beleidsdomeinen heen wordt gekeken.

Het zal belangrijk zijn om hiervoor voldoende gedragenheid te hebben, in overleg met de werkgevers- en werknemersorganisaties en met de betrokken actoren in het werkveld.

Het zal eveneens belangrijk zijn de troeven van jobs in de zorg- en welzijnssector in de verf te zetten (vaak dicht bij huis, mogelijkheden van deeltijds werk, zinvol werk in contact met mensen, ...), de jobs in de zorg- en welzijnssectoren aantrekkelijker te maken en een meer efficiënte inzet van personeel te bekomen door aanpassingen in de regelgeving (op verschillende beleidsniveaus).

In het advies over het Actieplan 4.0 “Werk maken van werk in zorg en welzijn” stelde de SERV alvast een brede Taskforce voor, waarin de overheid en het middenveld samenwerken vanuit gedeeld belang en waarden. Het startpunt is een brede diagnose (met een gedetailleerde inventaris van knelpunten, een meting van de impact van de voorgaande actieplannen en analyses op individueel niveau), gevolgd door een technisch-financiële analyse. In zulk een plan worden duidelijke en samenhangende doelstellingen, acties en verantwoordelijkheden geformuleerd, hierbij vertrekkend vanuit de eigen Vlaamse bevoegdheden maar met aandacht voor verantwoordelijkheden op andere beleidsniveaus.

De Taskforce heeft als opdracht een globale visie en geïntegreerde aanpak inzake de krapte op de arbeidsmarkt uit te werken met o.a. gedifferentieerde acties voor verschillende doelgroepen om de nog beschikbare en potentiële arbeidsreserve te activeren. Dit vraagt om overleg met de federale collegae, in het bijzonder over de elementen die de efficiëntie van de dagelijkse werking in de sector bemoeilijken (o.a. sommige bepalingen in het KB 78).

De SERV nam zich ook voor om acties uit te werken rond de activering van de potentiële arbeidsreserve. In 'Iedereen aan boord' schreven de Vlaamse sociale partners: *'Ten aanzien van hen wordt een sensibiliserend, stimulerend, motiverend en ondersteunend beleid uitgetekend. Er wordt werk gemaakt van een plan potentiële arbeidsreserve. Dit plan vertrekt van diepgaand onderzoek naar de verschillende groepen en zet in op klassieke activeringsmaatregelen én op flankerend beleid, aangepast aan de specifieke context, nl. de drempels, rechten en plichten van deze zeer diverse groep. De premisse moet zijn dat elkeen op arbeidsleeftijd die (deels) kan werken, maximaal moet worden ondersteund in zijn terugkeer of opstap naar werk, waar mogelijk, ongeacht zijn of haar status en waar hij of zij al dan niet in verblijft.'*

Het sociaal ondernemerschap, dat in de beleidsnota in de verschillende sectoren naar voor wordt geschoven als een middel om het zorg- en dienstverleningsaanbod te verhogen en om flexibeler in te kunnen spelen op de persoonsvolgende financiering en marktwerking, is voor de SERV een belangrijk thema. De SERV wil hierover pro-actief adviseren en samenwerken met de minister.

De SERV verwijst naar volgende adviezen:

- ▀ [Advies Actieplan 4.0: Werk maken van werk in zorg en welzijn](#) van 10 december 2018